

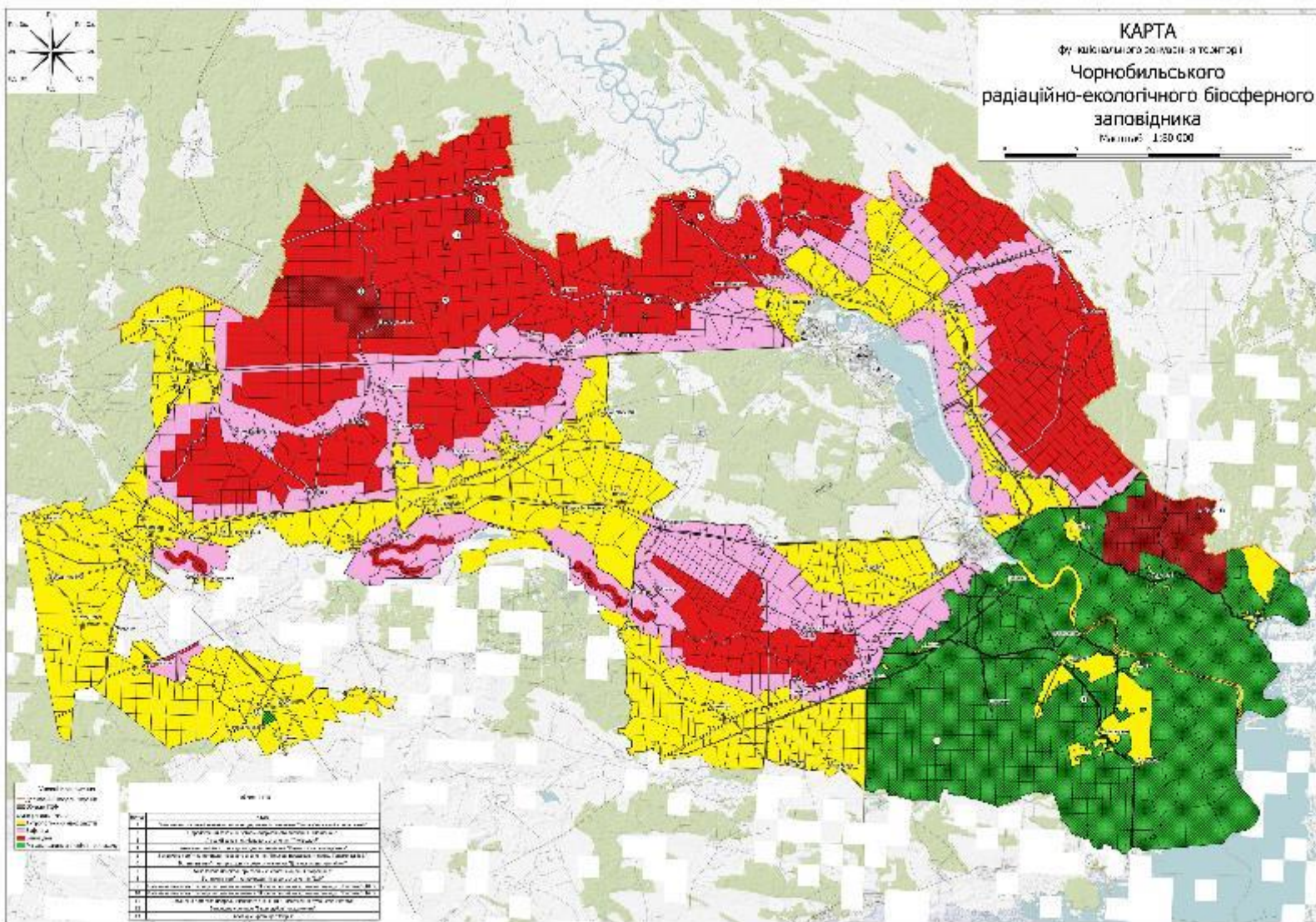
Перспективи відновлення водно-болотних угідь Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника

Засідання Басейнової ради р. Прип'ять
26.09.2023

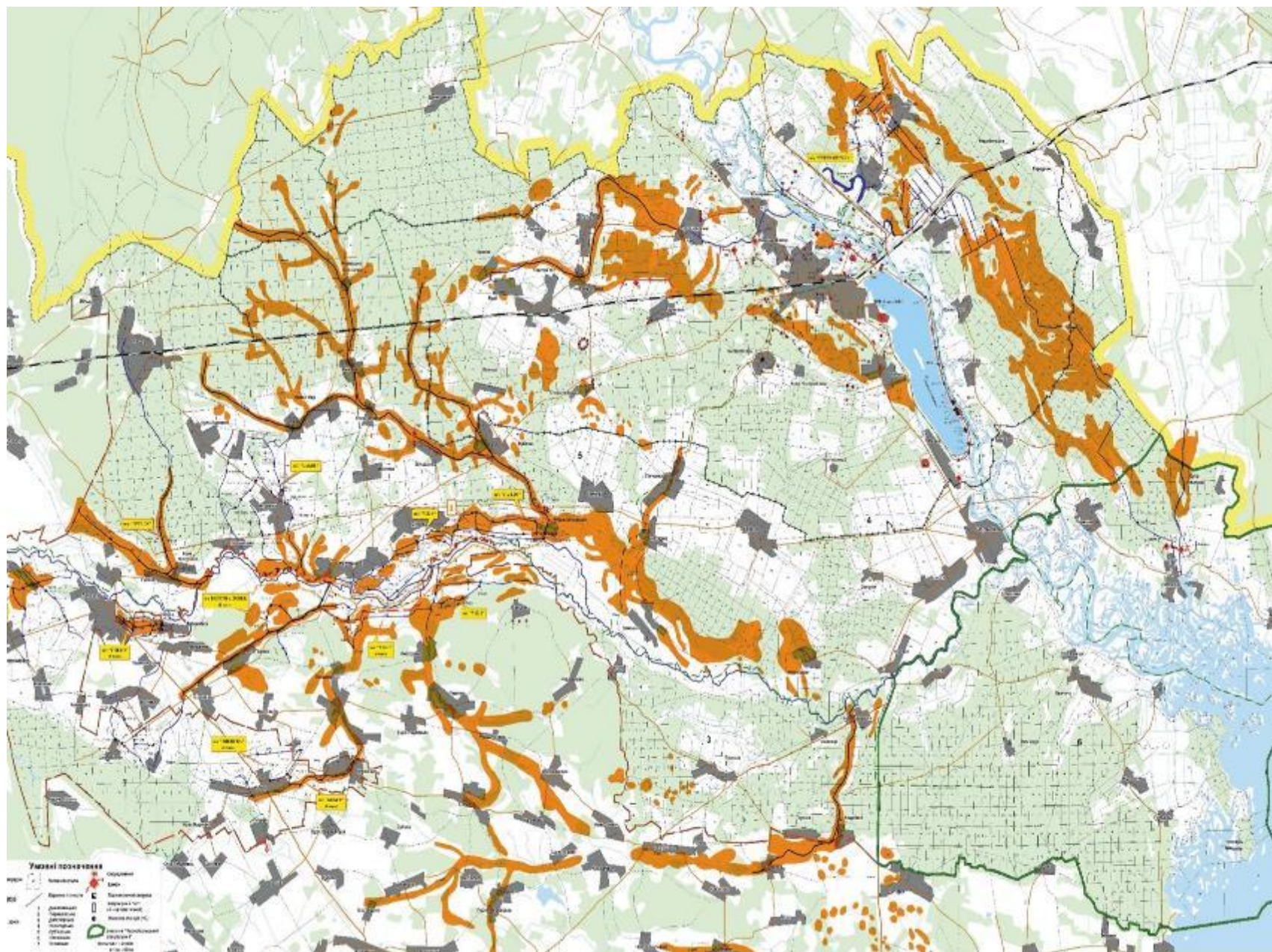
Чорнобильський радіаційно-
екологічний біосферний заповідник

Сергій Обрізан, с.н.с. наукового відділу

ЧРЕБЗ

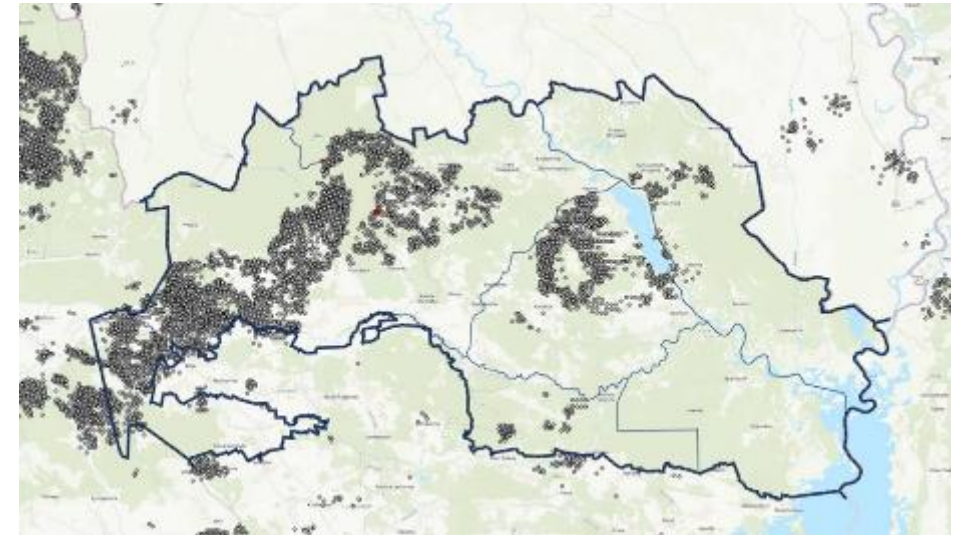
- Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник, створений у 2016 р., займає площу 227 тис. га, що складає близько 87% території ЗВіЗБ(О)В
- Це найбільший заповідник України
- Складова Смарагдової мережі

У другій половині ХХ ст. територія зазнала масової водної меліорації. За інформацією ДСП «Екоцентр», у ЗВіЗБ(О)В налічується 26 колишніх меліоративних систем загальною площею 27463 га (бл.12% території заповідника), де 7085 га складають торфовища

РИЗИКИ ВНАСЛІДОК ОСУШЕННЯ ТОРФОВИЩ

- Підвищена пожежна небезпека
- Радіаційні ризики (водний винос на сьогодні значно менший аерозольних викидів при пожежах) + суспільний резонанс
- Порушений гідрологічний та гідрогеологічний режим
- Втрата біорізноманіття
- Погіршення якості води витоків з меліорованих територій

Охоплення території Заповідника пожежами станом на 27.04.2020 за даними <https://firms.modaps.eosdis.nasa.gov>

Загальна площа, пройдена вогнем у Заповіднику - 51 806,5 га. Значно пошкоджено у Заповіднику (почасти втрачено) низку рідкісних біотопів, які мають велике природоохоронне значення та занесені до оселищ з Резолюції 4 Постійного комітету Бернської конвенції:

- D2.3 – перехідні болота і плави - понад 5 га
- D5.2 – болота з домінуванням великих осок – понад 50 га
- ...
- E3.4 – вологі і мокрі евтрофні луки – понад 10 га
- вільхи (Alnus) або ясена (Fraxinus) – понад 50 га
- ...
- X04 – комплекси верхових боліт – понад 0,5 га

Переваги відновлення ВБУ

- Зменшення експлуатаційних витрат на підтримання робочого стану МС
- Підвищення рівня пожежної і радіаційної безпеки
- Збереження і підтримання біорізноманіття
- Вирішення головних водно-екологічних проблем басейну р. Прип'ять:
 - покращення якості поверхневих вод за рахунок акумуляції забруднюючих речовин у болотних масивах;
 - попередження виснаження масивів підземних вод;
 - пом'якшення негативних кліматичних змін внаслідок акумуляції вуглецю в болотних масивах.
- Дотримання Україною міжнародних зобов'язань у сфері водного менеджменту та охорони довкілля -
 - Збереження ВБУ допомагає стати на шлях досягнення чотирьох Цілей сталого розвитку, виконуючи поставлені на міжнародному рівні (Саміт ООН 2015) завдання:
 - Ціль №6. Чиста вода та належні санітарні умови
 - Ціль №13. Пом'якшення наслідків зміни клімату
 - Ціль №15. Захист екосистем суші

Наукове обґрунтування

ПОГОДЖЕНО

від Державного агентства України з управління зоною відчуження

_____ Олег НАСВИТ
«___» _____ 2019 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Генеральний директор
ДСП "Екоцентр"

_____ Сергій КІРЄЄВ
«___» _____ 2019 р.

КОНЦЕПЦІЯ

управління водними об'єктами в умовах реорганізації діяльності у зоні відчуження, організації біосферного заповідника та зони спеціального промислового використання

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розроблено на замовлення ДСП «Екоцентр» за фінансової підтримки Університету Портсмут, Великобританія в рамках проекту iCLEAR.

Розробники: Український гідрометеорологічний інститут, ДСП «ЕКОЦЕНТР» і «Центр моніторингових досліджень і природоохоронних технологій»

Відповідальний виконавець:

Войсехович О.В. (науковий керівник)

2019 р.

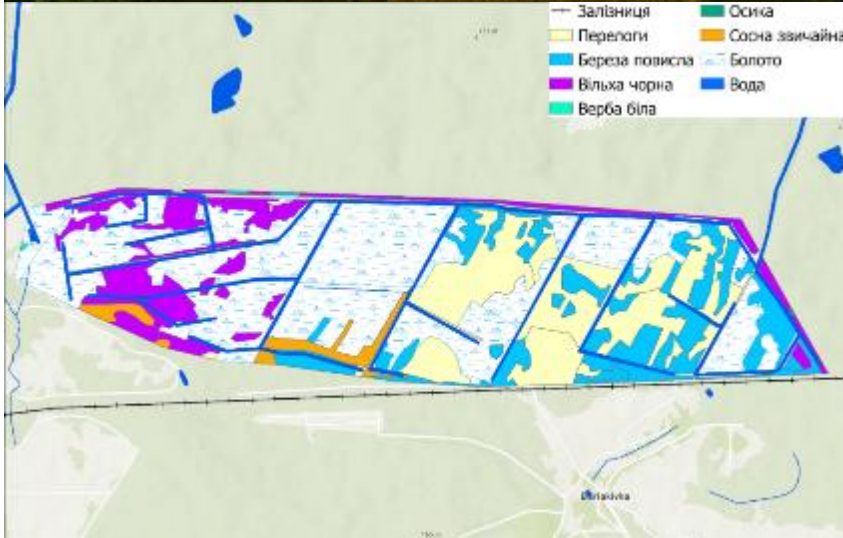
- Пільдерні системи в експл. – більше 40 р.
- Більшість каналів – (70-80%) зарослі
- Загальна довжина магістральних каналів - 160 км (130 км – потребує розчищення)
- 109 споруд (дамби, гідротехнічні споруди). Більше половини не експлуатуються
- Дамби (від 100 м до 2-6 км)
- Максимальний рівень регулювання до 1,5 м

Рекомендації:

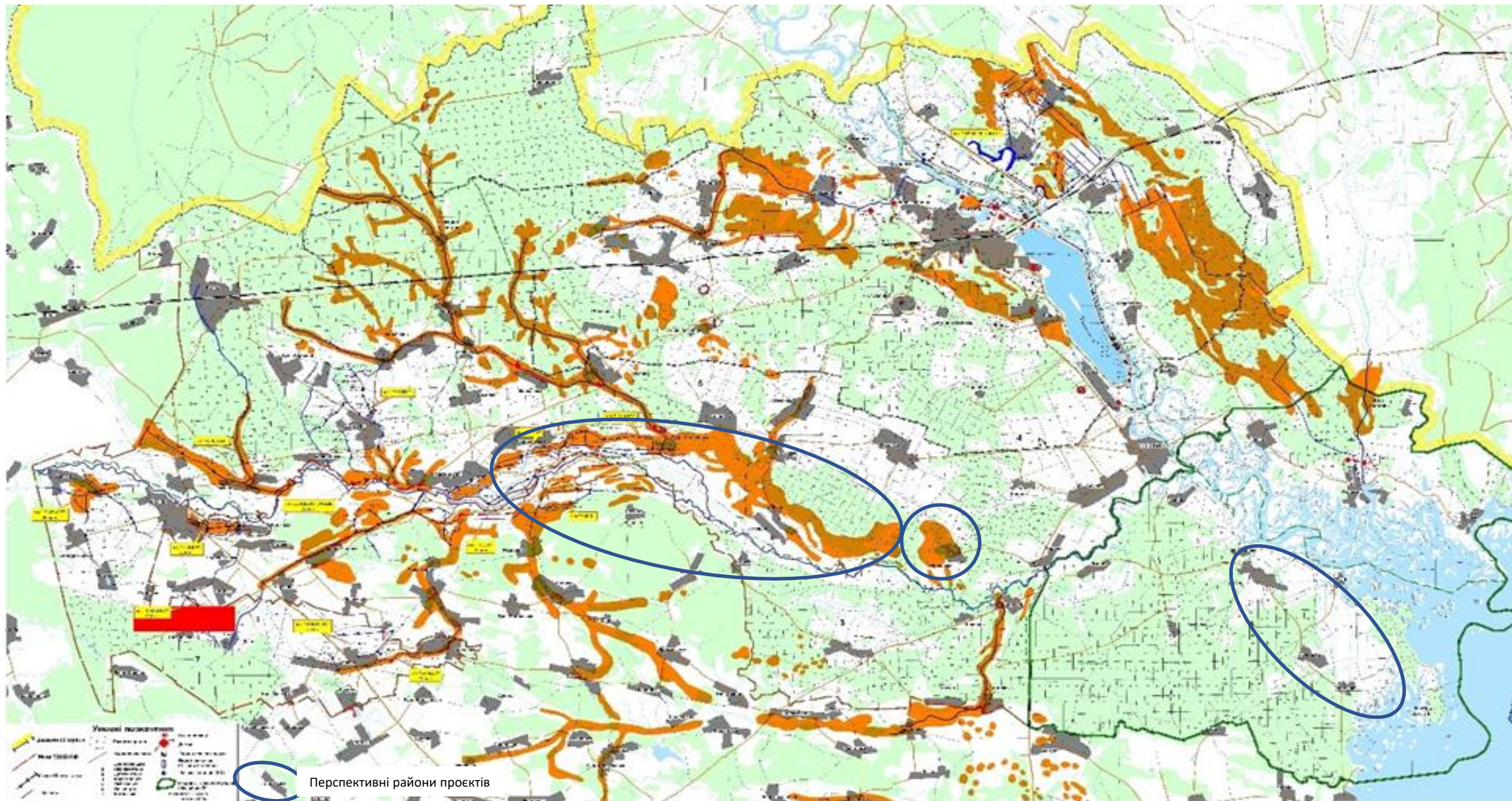
Виведення із експлуатації практично всіх меліоративних систем в басейнах річок Уж, Сахан та інших, що виконали свою функцію. Поетапне виведення із експлуатації меліоративних систем передбачає поступове зменшення регламентних робіт щодо регулювання рівнів і витрат води водо-регулюючими спорудами до повного припинення регулювання і демонтажу регулюючих щитів і механізмів, а також встановленням на їх місці ґрунтових перемичок. Це дозволить поступово трансформувати водний режим територій у водно-болотні системи.

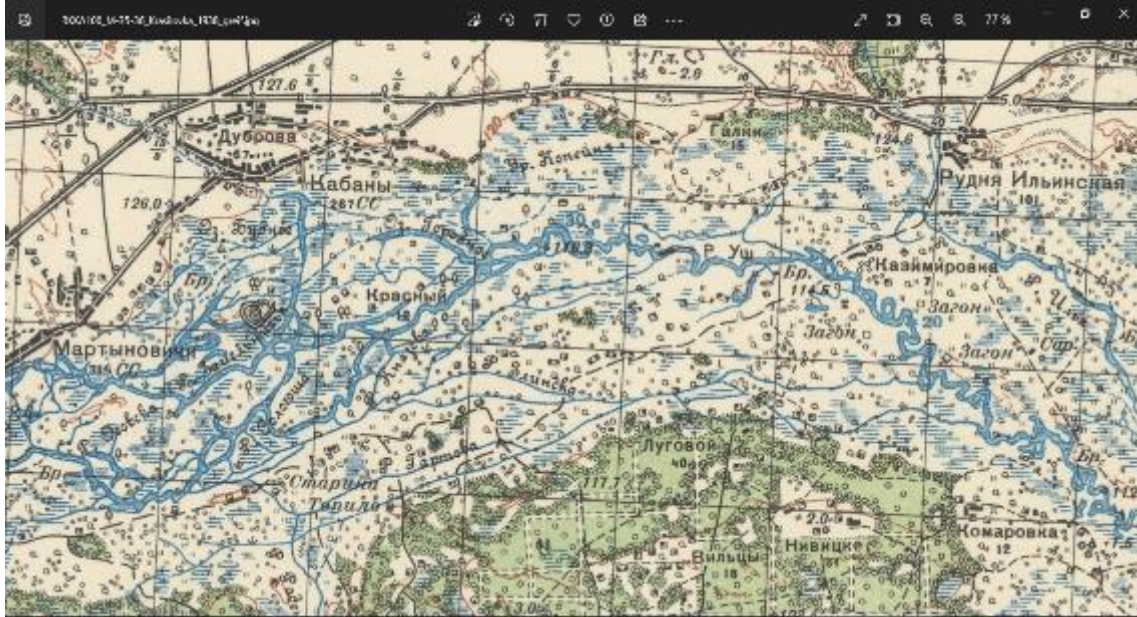
Пілотний проєкт відновлення ВБУ на місці МС «Буряківська» у басейні р.Сахан

Наприкінці 2022 року розпочато дослідження у рамках реалізації пілотного проєкту «Природовідновлення на радіоактивно забруднених територіях України», який фінансується фондом Вітлі (Whitley Continuation Funding, “Rewilding in the Radioactively Contaminated Areas of Ukraine”, 2022-2024).

Перспективні ділянки

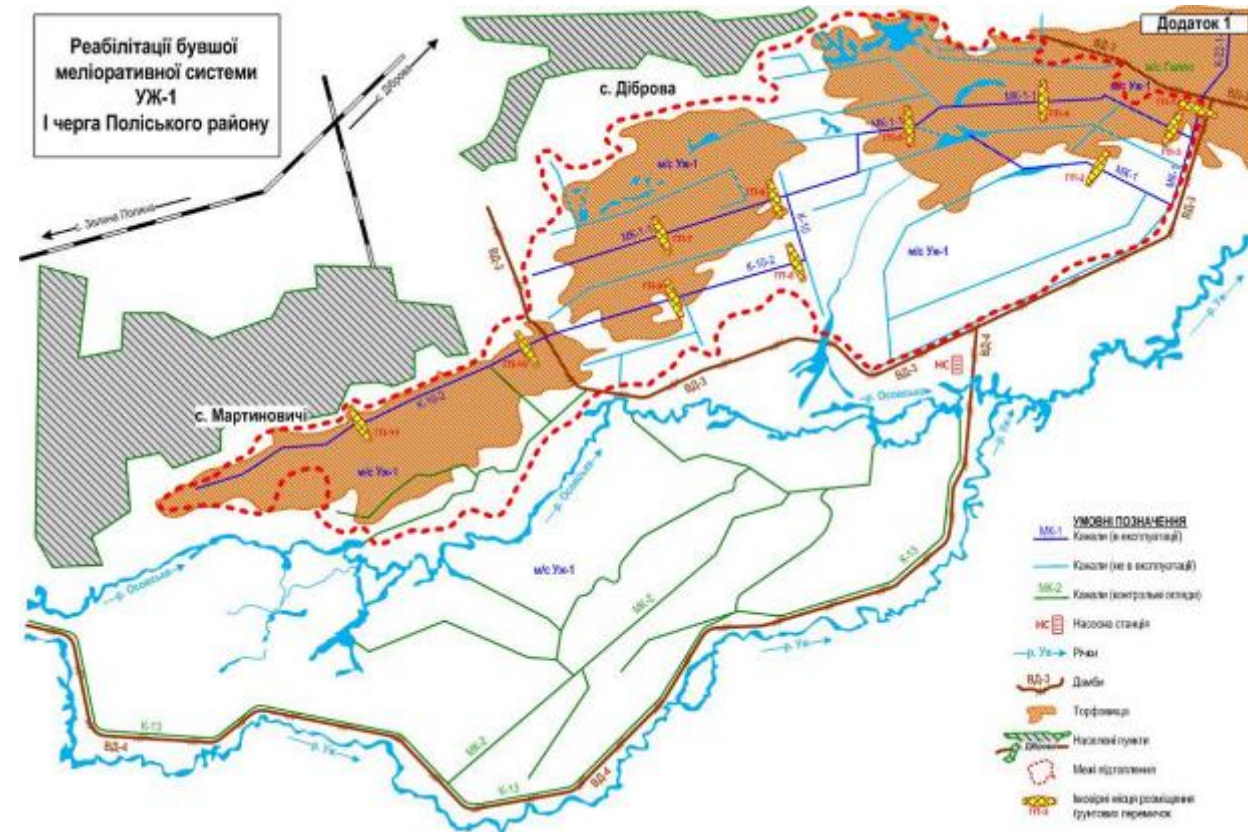

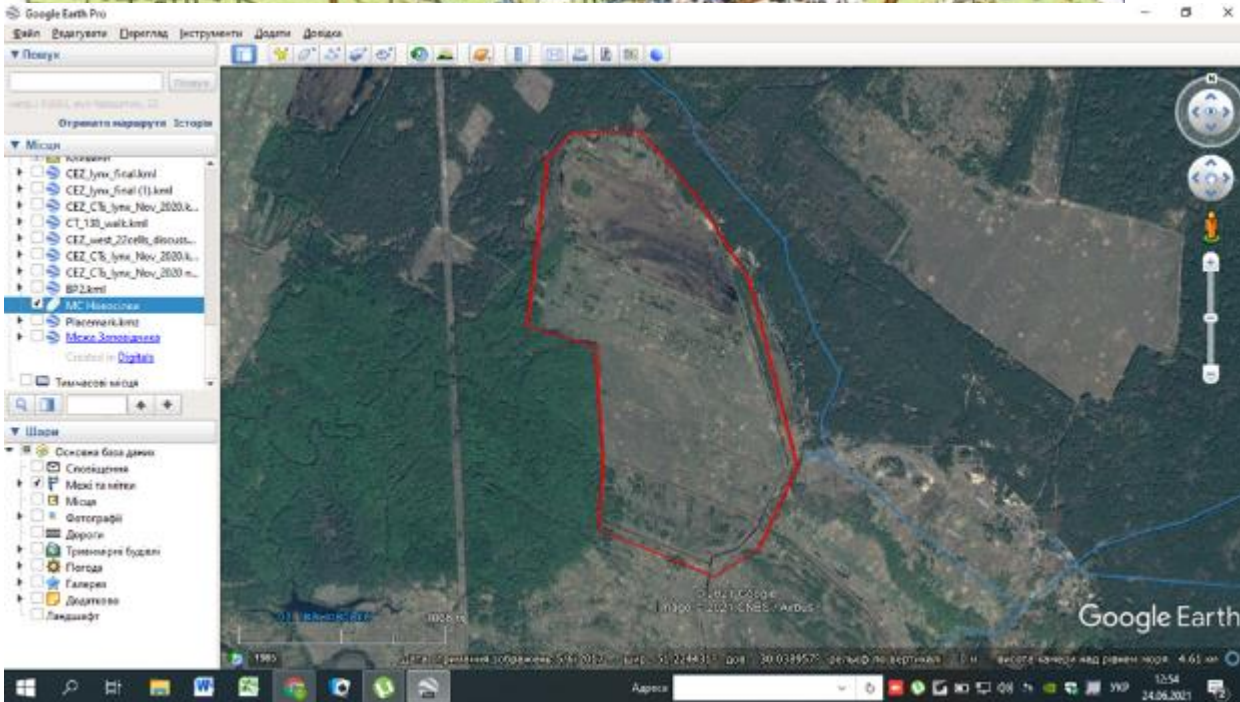
Район 1 – колишні меліоративні системи в заплаві р. Уж

ПЕРЕВАГИ:

- Наявність у минулому боліт і торфовищ (за архівними даними)
- Потенційна площа відновлення ВБУ від 60 до 200 га
- Збережені гідротехнічні споруди, що дає можливість регулювання стоку (успішність проекту), напрацьовані проектні рішення
- Доступність з огляду безпеки і виконання робіт (з деякими обмеженнями)
- Територія Заповідника виключає необхідність вирішення земельних питань (крім узгодження з експлуатуючою організацією)

Район 2 – колишня меліоративна система Круг (с.Новосілки)

Район 2 – колишня меліоративна система Круг (с.Новосілки)

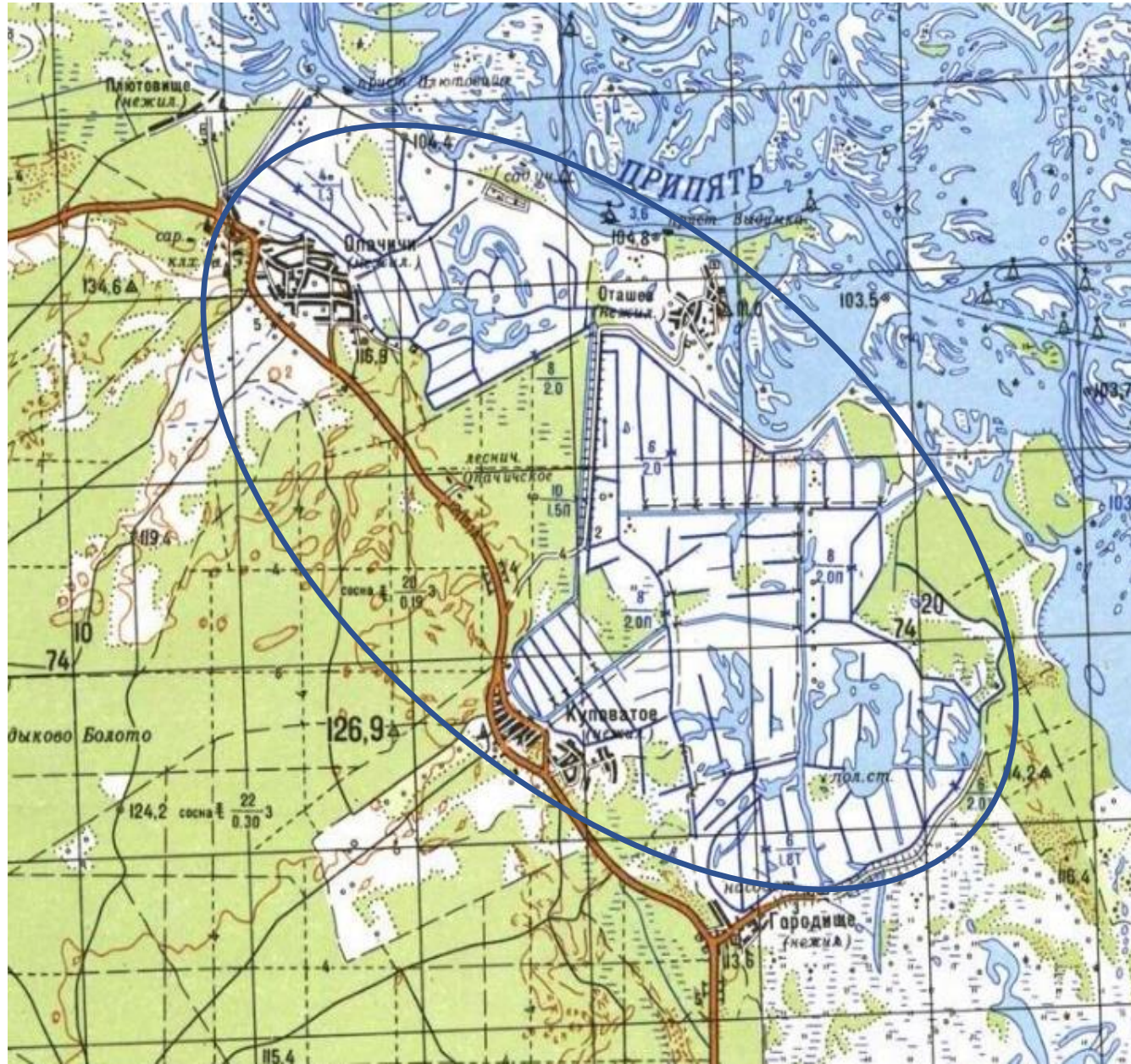
ПЕРЕВАГИ:

- Наявність у минулому боліт і торфовищ
- Залишки гідротехнічних споруди, що дозволяє регулювання стоку (успішність проєкту)
- Проведені попередні дослідження
- Територія Заповідника виключає необхідність вирішення земельних питань

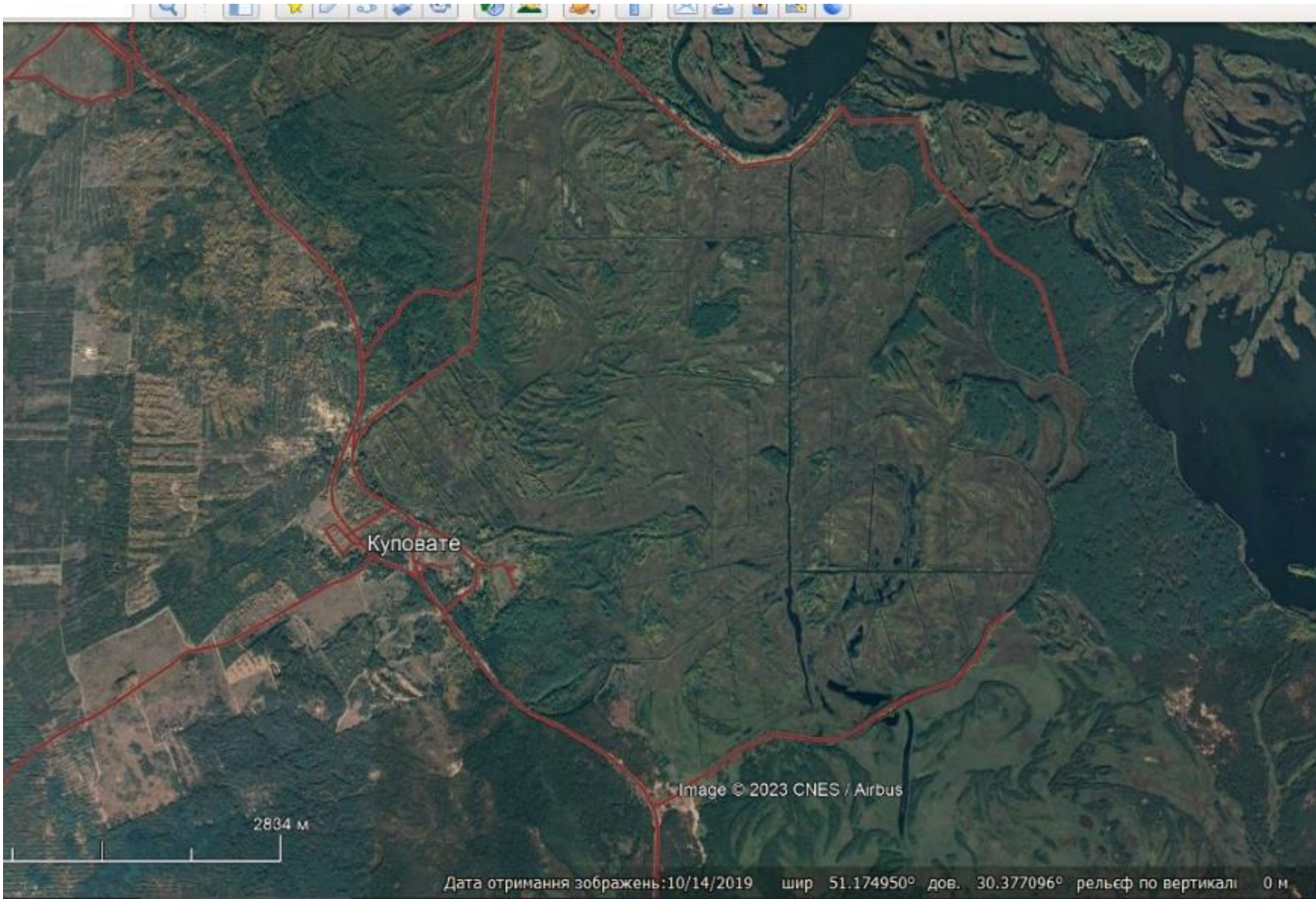
РИЗИКИ:

- Недоступність території на сьогодні

Район 3 – колишні меліоративні системи в заплаві р.Прип'ять

Район 3 – колишні меліоративні системи в заплаві р. Прип'ять

ПЕРЕВАГИ:

- Наявність у минулому боліт і торфовищ
- Доступність з огляду безпеки і виконання робіт (з деякими обмеженнями)
- Територія Заповідника виключає необхідність вирішення земельних питань

РИЗИКИ:

- Відсутні або зруйновані гідротехнічні споруди (потрібні нестандартні рішення)
- Недостатні дослідження території, обмеження на дистанційні методи (дрони)

Джерела фінансування

Державні програми
Перспективи співпраці з
Фондом Міхаеля Зуккова,
Франкфуртським
Зоологічним товариством,
Whitley Fund for Nature,
WWF та WWF Україна

Дякую за увагу!